

АНАЛІЗ ВЕБ-САЙТІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ЯК МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Розглядається сучасний стан веб-сайтів органів місцевого самоврядування щодо забезпечення права громадян на доступ до публічної інформації.

Ключові слова: веб-сайт, інформаційне наповнення, адміністративні послуги, інтерактивність.

Рассматривается современное состояние веб-сайтов органов местного самоуправления с точки зрения обеспечения права граждан на доступ к публичной информации.

Ключевые слова: веб-сайт, информационное наполнение, административные услуги, интерактивность.

The modern state of the local self-government web-sites from the point of view of the access to public information is under consideration.

Key words: web-site, information content, administration service, interactivity.

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та здобувати знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними. Необхідно кожній людині надати можливості повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Однією з важливих складових загальної системи заходів у сфері інформатизації процесів діяльності органів державного управління, а особливо в контексті задоволення потреб громадян в інформації й сервісних послугах, є висвітлення діяльності органів влади на їх веб-сайтах.

Для органів місцевого самоврядування немає загальних вимог щодо оприлюднення в Інтернеті інформації про їх діяльність, тому місцеві органи влади здійснюють це в обсязі й у спосіб, що визначаються в кожній місцевій раді на власний розсуд [1]. Це зумовлює необхідність дослідження сучасного стану веб-сайтів органів місцевого самоврядування щодо забезпечення права громадян на доступ до публічної інформації й актуалізує означену тему дослідження. Мета дослідження — розроблення рекомендацій для підвищення ефективності функціонування веб-сайтів органів місцевого самоврядування як складової е-урядування.

Із цією метою здійснено порівняльний аналіз Інтернет-представництв органів місцевого самоврядування (на прикладі міських рад

обласних центрів України), на основі якого сформульовано певні рекомендації щодо вдосконалення веб-сайтів як механізму забезпечення доступу до публічної інформації.

Під час проведення порівняльного аналізу було проаналізовано й узагальнено вимоги законодавства щодо висвітлення діяльності органів державної влади через мережу Інтернет, розроблено відповідні критерії. Ці критерії об'єднано в чотири групи: змістове наповнення; адміністративні послуги; інтерактивність; практичність користування.

Розроблено шкалу балів відповідно до якої кожний критерій оцінювався в 1 бал. Винятком був лише параметр, що стосується можливості доступу до інформації іноземними мовами. У разі наявності двох версій (українською й англійською мовами) сайту надавався 1 бал, а за можливості ознайомитися з інформацією трьома мовами — 2 бали. Таким чином, максимальна оцінка становила 45 балів.

Категорія "Змістове наповнення" містила 15 показників. Зважаючи на домінуючу роль інформаційного наповнення сайту для користувачів, цій категорії відводилось особливе місце. У разі, коли сайти декількох міст отримували однакову кількість балів, саме результат у категорії "Змістове наповнення" визначав першість того чи іншого сайту.

Під час формування показників змістового наповнення були відображені питання, інформація про які має пріоритетне значення для громадян, а саме: загальна інформація про орган місцевого самоврядування та його посадових осіб; нормотворча діяльність; регуляторна діяльність; земельні відносини; робота дозвільних центрів (ДЦ) у сфері господарської діяльності; бюджетний процес [2] (рис.1).

У категорії "Адміністративні послуги" досліджувалися показники, що характеризували елементи електронного врядування та сервісів, які підтримувалися на цих сайтах. У процесі дослідження з'ясувалася наявність на сайті форм заяв або інших документів, форм для реєстрації юридичної чи фізичної особи — підприємця, інструментів, що дозволяють поставити запитання міській владі.

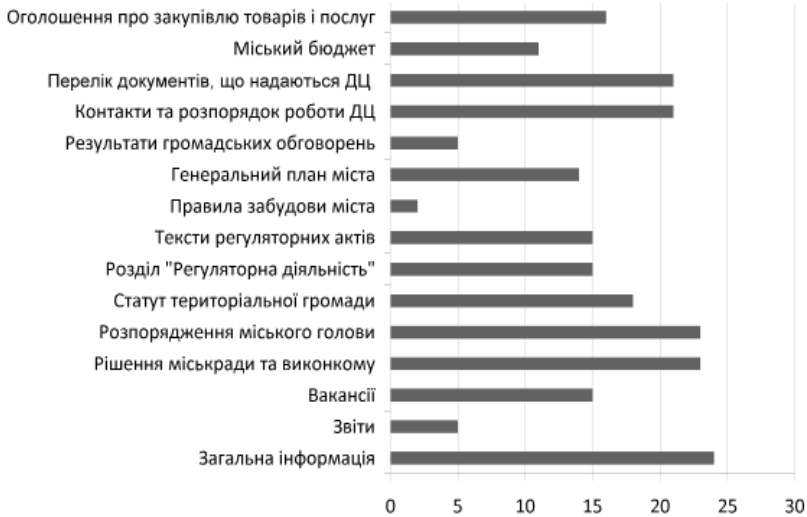

Рис. 1. Відповідність веб-сайтів показникам категорії "Змістове наповнення"

Слід зазначити, що сегмент електронних адміністративних послуг є принципово новим для органів влади. Тому за деякими критеріями, зокрема можливістю сплати комунальних платежів або зареєструватися на прийом до міського голови, сайти більшості українських міст не отримали жодного бала. У рамках дослідження також спостерігалися випадки, коли на сайті заявлено про політику конфіденційності, тобто передбачена авторизація користувачів та захист персоналізованих даних, що вводяться ними. Слід зазначити, що політика конфіденційності є виправданою лише в тому разі, коли сайт підтримує надання таких послуг: здійснення платежів або відстеження руху документів. Рис. 2 ілюструє частоту надання конкретних видів послуг на проаналізованих сайтах.

У категорії "Практичність користування" досліджувалися показники, що характеризували доступність, легкість і зручність користування. Поширеність критеріїв доступності, легкості та зручності користування показано на рис. 3.

Показники щодо громадської участі відображають наявність на сайтах фактично інноваційних інтерактивних технологій, які не передбачені законодавством, проте є бажаними і використовуються в міжнародній практиці. На діаграмі подано підсумкові результати в категорії щодо інтерактивності та забезпечення можливості участі громадян у діяльності органу самоврядування через мережу Інтернет.

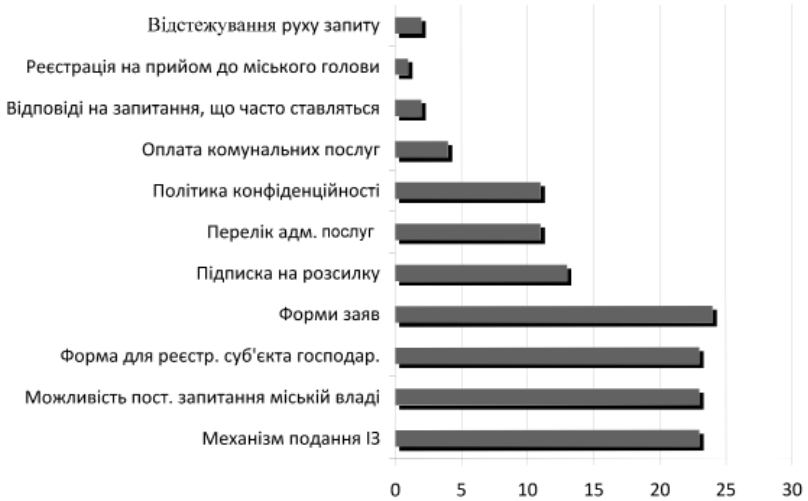

Рис. 2. Відповідність веб-сайтів показникам категорії "Адміністративні послуги"

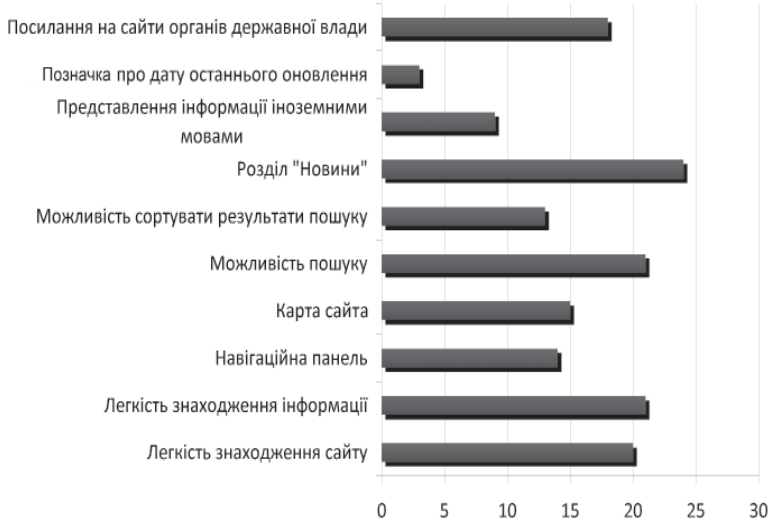

Рис. 3. Відповідність веб-сайтів показникам категорії "Практичність користування"

Частоту надання певних інструментів інтерактивності на проаналізованих сайтах відображає рис. 4.

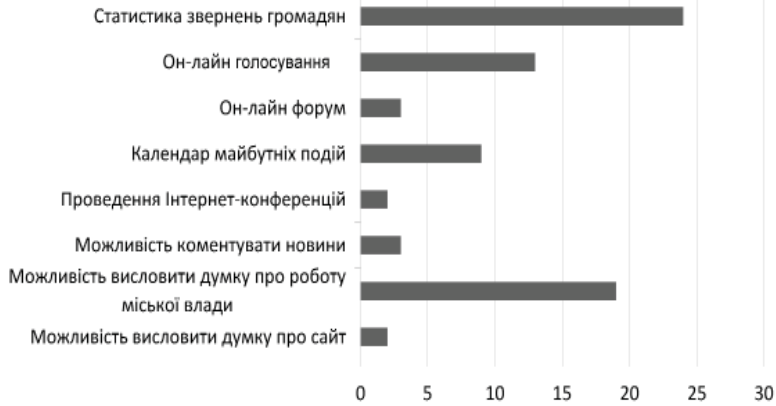

Рис. 4. Відповідність веб-сайтів показникам категорії "Інтерактивність"

На основі отриманих балів було складено рейтинг Інтернет-представництв органів місцевого самоврядування, результати якого наведено на рис. 5.

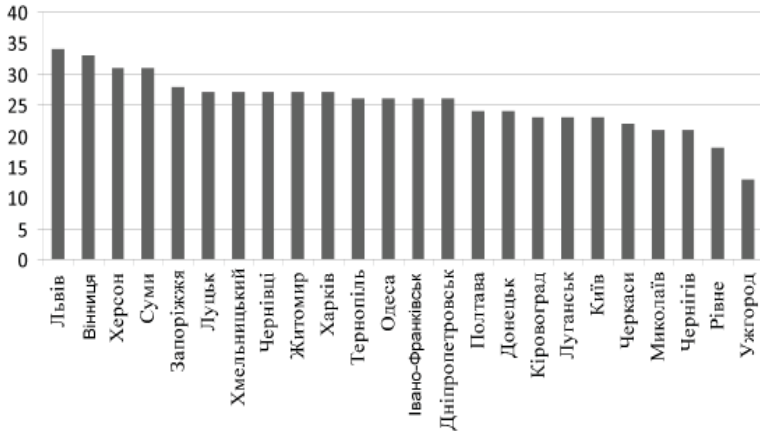

Рис. 5. Загальний рейтинг веб-сайтів органів місцевого самоврядування

Результати порівняльного аналізу офіційних Інтернет-представництв органів місцевого самоврядування, під час якого оцінювалися прозорість і відкритість процесу електронного врядування, вможливили виявити як позитивні тенденції, так і проблеми, пов'язані з поповненням та функціонуванням веб-сайтів органів місцевого самоврядування.

Позитивними є: наявність на веб-сайтах загальної інформації щодо структури та функцій органів місцевої влади, основних завдань

і нормативно-правових засад їх діяльності, координат керівництва підрозділів.

Серед недоліків слід назвати:

- фактичну відсутність на Інтернет-ресурсах установ комплексної інформації про їхню регуляторну діяльність, зокрема планів підготовки проектів регуляторних актів, самих текстів цих проектів та аналізу їх регуляторного впливу, звітів про відстеження результативності прийнятих органом регуляторних актів;

- неуніфікованість форми веб-сайтів місцевих органів влади, у зв'язку із чим відомості про їх діяльність потрібно шукати в рубриках, перелік яких на кожному із сайтів є різним;

- превалювання на деяких сайтах інформації загального характеру, у зв'язку з чим відомості про діяльність органу влади доводиться вишукувати в розміщених на цих сайтах журналістських матеріалах (новинах);

- відсутність на деяких сайтах інформації про цільові програми, які здійснюються відповідними органами влади;

- не всі органи влади розміщують зразки документів та матеріалів, необхідних для звернення громадян до органу. Тільки на деяких сайтах міститься інформація про роботу зі зверненнями громадян, що надійшли;

- на більшості сайтів розміщено порядок прийому громадян (години прийому, особу), проте не подано чіткого переліку процедур, необхідних для прийому.

Оскільки порівняльний аналіз проводився за чотирма групами критеріїв, розроблено рекомендації щодо поліпшення певних аспектів функціонування Інтернет-представництв.

1. Рекомендації щодо поліпшення інформаційного наповнення веб-сайтів органів місцевого самоврядування.

В Україні немає єдиних стандартів інформування громадськості про діяльність місцевої влади. Чинне законодавство лише в деяких випадках зобов'язує місцеві органи влади розміщувати інформацію в Інтернеті. Водночас для органів виконавчої влади існують загальні вимоги щодо оприлюднення в Інтернеті інформації про їх діяльність. Доцільним є розроблення стандартного переліку інформації, що підлягає оприлюдненню, зокрема на офіційних сайтах органів місцевого самоврядування, та затвердження такого переліку нормативними актами спочатку локального, а в подальшому-центрального рівня.

Для поліпшення доступу до інформації необхідно на законодавчому рівні зобов'язати органи місцевого самоврядування до впровадження єдиної впорядкованої структури розміщення інформації на їх різних офіційних Інтернет-представництвах .

2. Рекомендації щодо надання адміністративних послуг веб-сайтами органів місцевого самоврядування.

Слід активно розвивати та популяризувати надання адміністративних послуг для відвідувачів муніципальних сайтів як елементів електронного врядування (запис на прийом, оплата комунальних послуг, сплата податків, штрафів тощо). Такі послуги підвищують ефективність місцевого самоврядування й дозволяють економити час і кошти користувачів та міської ради.

Необхідно передбачити і створити на офіційному Інтернет-ресурсі міської ради зручний механізм розгляду звернень громадян, що надходять в електронній формі на її адресу.

Слід передбачити рубрикацію, яка дозволить долучати активних громадян до обговорення актуальних проблем місцевого, регіонального та державного розвитку в он-лайн режимі; проведення публічних дебатів і конференцій з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Така практика поширення інформації й консультування з представниками бізнесу, громадських організацій, медіа-середовища, наукових кіл дозволить зробити процес підготовки і прийняття політичних рішень прозорішим і відповідальнішим, що повинно зменшити прояви корупції та інших форм зловживання у сфері державного управління.

3. Рекомендації щодо практичності веб-сайтів органів місцевого самоврядування.

Найявні випадки існування в мережі Інтернет паралельно двох сайтів (офіційного сайта міста й офіційного сайта міської ради). Органам місцевого самоврядування слід прагнути до створення та підтримки єдиного сайта в мережі, адреса якого не змінюватиметься зі зміною місцевої влади.

Доменні імена офіційних сайтів органів місцевого самоврядування потребують упорядкування відповідно до принципів Усесвітньої Інтернет-корпорації з призначення доменних імен та номерів (ICANN). Доменні імена повинні ідентифікувати адміністративно-територіальну одиницю й орган місцевого самоврядування. Із цією метою рекомендовано використовувати у доменних іменах сайтів органів місцевого самоврядування домени другого рівня .gov (урядові організації), .org (некомерційні організації), а також домени другого рівня, що вказують на регіон (kiev, od, if тощо).

Необхідно впровадити на всіх сайтах не тільки загальну пошукову систему, а й окрему систему саме для пошуку документів з можливістю розширеного пошуку (окремі додаткові поля за: типом, номером, текстом із заголовком, текстом із документа, датою).

4. Рекомендації щодо інтерактивності веб-сайтів органів місцевого самоврядування.

Доцільним є впровадження на сайтах органів місцевого самоврядування елементів інтерактивності (можливості відправити лист органу влади із сайта та отримати відповідь, проведення Інтернет-конференцій, он-лайн форумів). Такі засоби створюють додаткові

можливості для самих органів влади та користувачів і, крім того, позитивно впливають на рівень довіри громадян до влади [3].

Потрібно поліпшувати й удосконалювати зворотний зв'язок із користувачами, реалізовувати на сайтах такі можливості, як веб-конференція та форум.

Проте будь-яке вдосконалення структури та наповнення офіційного веб-сайту може бути малоефективним. Це пов'язано з невисокою популярністю цих сайтів серед населення та низькою довірою до інформації, яка розміщена на них.

До внутрішніх факторів цього явища належать статичність і неповнення веб-сайта, неповний спектр і обмежений характер представленої інформації, труднощі пошуку потрібних матеріалів, технічна недосконалість, а також нерозвиненість інтерактивних складових веб-сайтів.

Зовнішніми причинами непопулярності Інтернет-ресурсів державного управління є нерозвинена інформаційно-комунікаційна інфраструктура в країні, недостатня комп'ютерна грамотність населення, низька правова й інформаційна культура в суспільстві, недостатня інформованість щодо електронних послуг, що надаються, й недовіра до офіційних веб-сайтів як джерела політичної інформації [4].

Також слід відзначити низьку мотивацію органів державної влади до розвитку електронних державних послуг, їх пропаганди й популяризації.

Для популяризації сайту органу місцевого самоврядування рекомендовано розміщувати цю адресу на офіційних бланках, рекламно-інформаційних виданнях, банерах у мережі Інтернет.

Як засвідчило дослідження, створення та підтримка офіційних веб-сайтів органів місцевого самоврядування нині є поширеною практикою в Україні. У питаннях інформування громадян щодо діяльності органів місцевої влади стан справ загалом відповідає вимогам, які визначені чинними нормативно-правовими актами України. Проте достатньо низьким є рівень зворотного зв'язку органів влади з громадянами. Миським радам та їх виконкомам слід забезпечити постійну підтримку, вдосконалення і популяризацію своїх офіційних веб-сайтів.

У подальшому передбачаються дослідження щодо веб-сайтів як складової системи електронного документообігу в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Список літератури

1. Тітов С. В. Web-сайти органів місцевого самоврядування як складова впровадження е-врядування в Україні / С. В. Тітов, О. В. Тітова // Вісник ХДАК / Зб. наук. праць. — Х. : ХДАК., 2012. — Вип. 39. — С. 144–153.
2. Інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування. Посібник для муніципальних посадовців / К. Рубановський, О. Федорович, А. Дуда та ін. — Івано-Франківськ: Агентство з розвитку приватної ініціативи, 2009. — 96 с.

3. Лациба М. Інформаційна відкритість сайтів органів державної влади України [Електронний ресурс] / Український незалежний центр політичних досліджень. — Режим доступу: http://www.cpk.org.ua/index.php?option=com_booklibrary&task=view&id=1616&catid=53&Itemid=0. — Назва з екрана.
4. Коритнікова Н. В. Інтернет-представництво як комунікативний ресурс державного управління: автореф. дис. канд. соціолог. наук: спец 22.00.04 / Н. В. Коритнікова; ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — Х, 2008. — 28 с.

Надійшла до редколегії 10.09.2013 р.